

DOI 10.36074/logos-04.04.2025.061

ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ (НА МАТЕРІАЛІ ВИДАТНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПІСЕНЬ)

Москалюк Олена Вікторівна¹

1. канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри «Філологія»
Одеський національний морський університет, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0003-4956-7238

У контексті глобалізації та популяризації української пісенної культури, зокрема через міжнародні конкурси, цифрові платформи та музичні фестивалі, виникає нагальна потреба у високоякісному перекладі, здатному зберігати емоційно-естетичне навантаження оригіналу. Удосконалення вимог у сфері перекладу, що ставляться до фахівця в межах професійної комунікації, зумовила потребу визначення параметрів мети формування перекладацької компетентності у процесі підготовки студентів-філологів на матеріалі українських пісень, що збагачує світогляд здобувачів та прививає їх інтерес до української культури.

Теоретичне підґрунтя дослідження особистісних стратегій у перекладі пісень заклали такі вітчизняні та зарубіжні науковці як П. Лоу, який розробив п'ятикритеріальну модель оцінки якості перекладу пісень, К. Вороніна та А. Чебанова, що досліджували специфіку перекладу пісенних текстів, О. Аккурт, яка вивчала проблематику перекладу сучасних пісень.

Культурна компетентність перекладача є фундаментальною складовою успішного перекладу пісень. При роботі з українськими народними піснями особливого значення набуває здатність перекладача розуміти та передавати культурно-специфічні елементи. Наприклад, переклад метафори «вишиванка долі» чи образу «калини біля хати» вимагає пошуку аналогів, які зможуть передати символічний сенс в англomовному контексті, як-от «blossoming tree near the home» [5, с. 117]. Подібним чином, при перекладі пісні «Два кольори» образи червоного і чорного кольорів символізують радість і журбу, що в англomовному перекладі може бути передано як «Two colors in the weave, joy and sorrow's threads they leave» [2, с. 154].

SECTION 24.
PÉDAGOGIE ET ÉDUCATION

Творча креативність перекладача проявляється особливо яскраво при роботі з сучасними українськими піснями. При адаптації пісні «Червона рута» важливо не лише передати зміст, але й зберегти її поетичну мелодику. Замість дослівного перекладу «You told me that you don't seek a red rue» перекладач може використати креативну трансформацію: «You told me once you'd never choose the red rue's glow», зберігаючи при цьому основний сенс і музичну гармонію [6].

Когнітивний аспект особистісних стратегій перекладача проявляється у здатності аналізувати текст на різних рівнях: від лексико-граматичного до концептуально-образного [6, с. 81]. Важливим є також розуміння музичної структури твору, оскільки переклад має не лише передавати зміст, але й відповідати ритмічним та мелодійним характеристикам оригіналу. Дослідження показують, що успішні перекладачі пісень часто мають музичну освіту або глибоке розуміння музичної теорії.

В епоху цифрових технологій особистісні стратегії перекладача збагачуються новими можливостями та викликами. Сучасні технології надають додаткові інструменти для роботи з музичним матеріалом, але водночас вимагають від перекладача вміння адаптувати текст до різних форматів та платформ. Успішні перекладачі демонструють здатність ефективно поєднувати традиційні підходи до перекладу з інноваційними методами роботи.

Таким чином, особистісні стратегії перекладача в контексті перекладу пісень являють собою складний комплекс професійних навичок, творчих здібностей та культурної компетенції. Успішність перекладу значною мірою залежить від здатності перекладача знаходити оптимальний баланс між точністю передачі змісту, збереженням музичної структури та адаптацією тексту до культурного контексту цільової аудиторії. Сучасні дослідження підкреслюють важливість подальшого розвитку та вдосконалення особистісних стратегій перекладача в умовах глобалізації та технологічного прогресу, що створюють нові можливості та виклики для перекладацької діяльності в музичній сфері.

В. Дейнеко, працюючи над перекладом «Ой у лузі червона калина», обрав принципово інший стратегічний підхід. Його стратегія базується на збереженні національної специфіки та символіки оригіналу при одночасній адаптації тексту для розуміння англомовною аудиторією [4]. Аналіз його роботи демонструє майстерне балансування між збереженням українських культурних маркерів та необхідністю зробити текст доступним для міжнародної аудиторії. Особливо важливим є те, як перекладач зберігає

патріотичний підтекст пісні, знаходячи відповідні мовні засоби в англійській мові для передачі емоційної напруженості оригіналу.

Переклад Ю. Найденко пісні «Stefania» представляє собою приклад збалансованого підходу до роботи з сучасним музичним матеріалом. Її стратегія поєднує збереження культурних елементів через транслітерацію з адаптацією тексту для міжнародного конкурсу. Аналіз її роботи показує глибоке розуміння вимог формату Євробачення та вміння створювати текст, який працює як на рівні масової аудиторії, так і зберігає глибину оригінального задуму [1, с. 243].

Важливим результатом дослідження є виявлення взаємозв'язку між жанром пісні та вибором перекладацької стратегії. Фольклорні та народні пісні вимагають особливої уваги до культурного контексту, тоді як сучасні поп- та рок-композиції допускають більше свободи в інтерпретації. При цьому спостерігається цікава закономірність: чим більше культурно-специфічних елементів містить оригінал, тим складнішим є вибір між збереженням цих елементів та адаптацією тексту для міжнародної аудиторії.

Аналіз емоційної складової перекладів показує, що найбільш успішними є ті версії, де перекладачам вдалося зберегти емоційний вплив оригіналу, навіть якщо це потребувало значних змін у тексті. Це спостереження підтверджує важливість фокусування не стільки на дослівній точності перекладу, скільки на збереженні його комунікативної та естетичної функції. Особливої уваги заслуговує питання музичності перекладів. Результати дослідження показують, що успішні переклади обов'язково враховують музичну структуру оригіналу, зберігаючи ритм, мелодику та можливість природного виконання пісні англійською мовою. Це вимагає від перекладача не лише лінгвістичної компетенції, але й розуміння музичних аспектів твору.

Інтерпретація результатів також виявляє важливість врахування цільової аудиторії при виборі перекладацької стратегії. Переклади, створені для міжнародних конкурсів або глобальної дистрибуції, часто демонструють більший ступінь адаптації, тоді як переклади, орієнтовані на збереження культурної спадщини, тяжіють до більш точного відтворення оригіналу.

Враховуючи вищезазначене та поєднання лінгвістичної, соціокультурної, інтегрованої складових дозволяє сформулювати відповідну перекладацьку компетентність, оскільки сприяє правильному розумінню автентичного тексту й гарантує більш якісний переклад, на що повинні звертати увагу майбутні філологи при перекладі пісенних текстів.

Ефективність процесу формування умінь, пов'язаних з пошуком еквівалентних відповідників і вибору різних варіантів та стратегій перекладу пісень, є можливим за умови використання методичних прийомів,

SECTION 24.
PÉDAGOGIE ET ÉDUCATION

спрямованих на підвищення рівня ефективності підготовки майбутніх фахівців до здійснення перекладу. До таких прийомів відносимо метод «Brain Storming», який підвищує розумову активність студентів, креативність, виступає стимулюючим засобом до вирішення перекладацьких завдань щодо пошуку відповідників і клішованих виразів за короткий проміжок часу [3].

Метод «круглий стіл» використовуємо для обговорення прочитаних пісень, які обрані здобувачами. Так, студентам заздалегідь пропонується пошук українських пісень для перекладу. Цінність цього методу полягає в тому, що у студентів формується здатність чітко, логічно, аргументовано формулювати думки, публічно демонструвати відомі наукові результати, представлені іноземною мовою, вести дискусії, а також розвивається здатність володіння стійкими навичками сприйняття і відтворення інформації іноземною мовою.

Доволі ефективним методом у процесі навчання перекладу видається нам кейс-стаді. Зазначений метод допомагає студентам знаходити правильні рішення запропонованих ситуацій через пошук рішень моделюючих проблем. На основі цього методу студентам пропонується самостійна робота: для дослідження практичної ситуації їм доводиться вивчати велику кількість теоретичного матеріалу іноземною мовою. Таким чином, переклад є незамінним інструментом перевірки розуміння іноземної мови студентами, відповідно, рівня володіння ним, професійними знаннями і навичками, наявності загальної ерудиції, рівня розвитку логіки, здібностей до аналізу та узагальнення.

Отже, формування перекладацької компетентності сприяє професійному та всебічному розвитку майбутніх фахівців. Перекладацька діяльність формує у них почуття відповідальності, уміння користуватися довідниками, енциклопедіями, словниками та додатковими джерелами інформації. Креативний підхід до вирішення перекладацьких завдань. Кожен з перекладачів демонструє готовність до експериментів та пошуку нестандартних рішень, коли традиційні методи перекладу виявляються недостатніми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Гарбовський М.К. (2019) Теорія перекладу: підручник. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна. 256.
- [2] Коваль О.В. (2020) Специфіка перекладу англomовного пісенного дискурсу: прагматичний аспект. *Вісник Одеського національного університету. Серія «Філологія»*. Т. 25, Вип. 2. 150–155. Вилучено з: <http://philolvisnyk.onu.edu.ua/issue/view/14195>

- [3] Корунець І.В. (2017) Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. 5-те вид. Вінниця: Нова книга. 448.
- [4] Кушнірова О.В., Чубукова О.В. (2016) Особливості перекладу пісенного доробку англійського гурту «The Beatles». *Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство*. Вип. 22. 45–50. Вилучено з: https://nakkkim.edu.ua/images/Instytutu/nauka/vydannia/kult_fil_muz/MV_KFM_1_2016.pdf
- [5] Панькова А.В. (2019) Використання локальних стратегій при перекладі історичних реалій. *Молодий вчений*. Вип. 3 (67). 116–119. Вилучено з: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/3/24.pdf>
- [6] Ткачук Т.І., Паславська І.Б. (2019) Особистісні характеристики перекладача: способи і критерії визначення та вплив на професійний успіх. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Вип. 42 (3). 825. Вилучено з: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/>